

ristranski stolp, zadnjega pa le zato, da se ogledovanje ravnostnega stolpa bolj počita.)

Zakaj pravimo tej reči telo? —

Zakaj je stolp imenovana? —

Zakaj naravnostni stolp? —

Zakaj pravimo tudi temu (kazaje na poševni stolp) stolp? (Ker ste zgornja in zdolnja plošnja skladni). (Dalje prih.)

P o ž e n č a n.

Razun omenjenih se hranijo v Matici tudi pesniški spisi njegovi. Najprej je Poženčan pesmi prestavljal in sestavljal v Metelčici in Bohoričici že l. 1823/4 (Mladeneč in Duhoven. Milo za drago. Postojnski podmel. Nicefor in Saprici i. t. d.); potem si je spisoval stare medljudne, povasne, po zbirki Ahacelnovi, narodne slovenske (Pegam in Lambergar — Pregnanje Zitiških menihov 1—65); dalje je znanjal in skladal svete, cerkvene, po povestih ali legendah (Sveti Izidor. Deveti kralj. Sveta Barbara. Zakon. Ajdovska deklica i. t. d.). Lastnega sklada imenuje cerkvene: Oča naš. Sveti večer. O Veliki noči. O Binkuštih. O kakim Šmarni. Sv. Neža. Sv. Marjeta. Novi mašnik. Ob časi skušnjav. Sladko ime Jezus i. t. d. Popeval je Ravnikar na Notranjskem na pr. Pivko, Kraševca i. t. d.; popeval pozneje na Selih pri Kamniku l. 1843/5; največ jih je zložil pa na Gori poleg Sodražice; torej se rad zove „Pevec Gorniški“.

Kakor povestniške stvari — prepisoval je tudi pesniške po dvakrat, po trikrat ravno tiste. Vredil si je bil pesmice v petere bukvice nekako z naslovi: I. Stare cerkvene pesmi. II. Stare povasne pesmi. III. Svete strunice. IV. Povasne strunice. V. Viši pesmi (ali stare in nove cerkvene, povasne ali poljudne popevke, posebej strunice Gorniške). Pesme iz samote, posebno za ljudstvo zložene, se glasijo poslednje, in med njimi se nahajajo p. Mati Krajna. Ilirija . . . Minina žebljica. Mladenič v sodoljni. Vide od lepe Jekice. Jekica od dičnega Videta. Abelard piše Helvizi ali pozneje bolj po domače: Juštin Malini. Slovo od Janežke gore. Cerklje. Ilirskimu rodu . . . Sanica. Malinica. Ura, luč, tabačnica. Neprijatlam ilirstva. Slava cesarja Ferdinanda . . . Juri Skenderbeg. Povrač domu. Vinska hasen. Popotna. Kukovca. Moškarska. Kraševska očitna spoved. Petero mladenčevo veselje. Petero veselje deklice. Soldaška. Slovo umirajočiga duhovna. Fantam in možem. Dekletam in ženam. Samka. Vasvavec posvarjen. Milvana. Zadovoljni mož. Žanjiška. Prediška. Roža. Prihodnji učeni. Potok. Svet vert. Gerlica. Hudobni Ljubezan itd. itd. — Te in druge se nahajajo po raznih zapiskih, in berž ko ne zato, da bi vsaj nekaj

boljših pripravil na dan, jel je naposled spisovati jih dokaj čedno posebej v zvezek z naslovom: Novejše Slovenske pesmi. Prepisal si jih je bil tako 44; poslednja ni več doveršena; — smert ga je prehitela. Po naslovih si nasledvajo takole:

1. Trojanska vojska. Premagan po sv. Mihelu in drugih Svitanos t. j. Lucifer zapreti Henetom: . . Slavi morejo slaveti — Naj pa tud za to terpé — Jez bom že še kot u Raji — Vedil zmote zatrosit — Naj to ljudstvo igo raji — Namest kron ima nosit! i. t. d. — 2. Slavina z Sanskritam. Opéva se obeh neznanska rodovina: v Aziji Indijani, v Evropi Slovani. — 3. Uganjevanje prihodnosti. Po geslu Gunduličevem („Kolo od sreče“ i. t. d.) in svetopisemskem v Pregov. 8, 15 („Per me reges regnant, et legum conditores justa decernunt“) za Vodnikom ugiba:

I.

Kdor hraniš mravljinca,
Svetove deržiš,
So svojo Modrostjo
Tako govoriš:

2.

Skoz me gospodarjo
Vsi kralji zemljo,
Vkazavci postave
Pravične dajo.

3.

Kdar zdi se narobe,
Veš prav obračat',
Človeške zmotnjave
Na dobro sukati'.

4.

Mogočne ponižaš,
De reve slave,
Z slepoto udariš
Prezretne glave.

5.

Odpusti prederznost,
Ugibat želje;
Mravljinec izrekvam,
Kar skušnje velé . . .

10.

. . Slovečih je dosti
Opcšalo hiš;
Ker nekdaj ble bajte,
Gradiče dobiš.

15.

. . Anglezi, Francozi
No Nemci slavé,
Marskteri košato
Se šteje med nje.

18.

. . Slavence u stiskah
Jez mislim de Bog
Za vence perpravljaj,
Oteval nadlog.

19.

Ilirec med brati
Učenič besed
Kremljal bo mogočno
S ptujci tosed'.

20.

Od Grecje do Blaka.
Prerojen Ilir
Pod križam liskečim
Narekval bo mir.

21.

Obišejo šibe
Slavensko zemljo
Naj bo, kar on hoče,
Ki pravi tako:

22.

Skoz me gospodarjo
Vsi kralji zemljo,
Vkazavci postave
Pravične dajo.

4. Ilirija. V duhu Vodnikovem, nekaj tudi v Koseskovem, kakor se bolj na tanko čuti že v naslednji, mati Ilirija ali mati Slavenija vzbujajo po časnikih (Zora i Danica), po stari zgodovini, po delih in delavcih i. t. d. sinove na delo, ponosna in svesta boljše bodočnosti:

1.

Zora z Danico vizhaja
Svetit Ilirjin obok;
Z svitam predramljena vstaja
Mati sred svojih otrok.

12.

Nekdaj se moji bojevali,
Zdaj naj pokojno živé;
Nekdaj nevedno dremali,
Zdaj naj učeno budé.

18.

Duh me navdaja od zgora,
Milo veliča moj rod;
Svetli Danica no Zora
Men' oznanujete god.

5. Slavenija. 6. Slovenjimu rodu (pr. str. 26: Mojimu narodu). 7. Ilirkam ali Slovenkam (pr. str. 14, 15: Slovenkam). 8. Od sebe (str. 1). 9. Neprijatlam domačiga („Jojmen, zlo me je zadelo . . . Rimci možko se po rimsko — Tudi s ptujci pomenil' — Mi slavensko alj ilirsko — Bi nikolj se ne menil'?! — Zloga, zloga naj ulada“ i. t. d.). — 10. Slovenja s Tevtonko („De mater spoštuješ, — Se spomni moj rod! — Tevtonka pa vedi, — De moje je tod“). — 11. Savični Vili (str. 2). — 12. Postojniški podmel („Na mertvaškim dom' žediti — V prahi mislim se z grozo — Stvarnika se včim moliti — Naj me sprejme na nebo“). — 13. Triglavu (str. 17). — 14. Pivka („Kdaj bla morje — Željna morskiga prepira — Burja še po krašnjah roj', — Drevje pali no podira — Sama z sabo v strašnim' boj“). — 15. Metulje (Metljani zvesto branili proti Oktavjanu; torej: „Mirno hrabrih prah počivaj — Ti molcé učiš terdo: — Slavo bratec moj dobivaj — Tud za čas, ko te ne bo“). — 16. Na Gori (str. 19). — 17. Na Semiči (str. 16). — 18. Krašovec:

Naš Kras je dežel usa burna,
Po kamnji gre sapa odurna,
Sim reva se smili Bogu.
Spoznam de še stare razvade
Mi delo perstudijo rade —
Raztergan poginjam gladu i. t. d.

19. Stari Krajnjec (str. 14, 28). — 20. Kar se Anžik uči, Anže zna (str. 15). — 21. Mlinarič (str. 15). — 22. Angel varh. — 23. Slavenja in Rimljanke (prej v naslovu: Slavenska beseda

z svojimi znanšimi sosedami, kjer se opéva, kako od Grajcev dobili so vedo in umetnost Rimci, od Rimcev Tevtonci, in kako Grajcev verstniki Slavenci sedaj stopajo na dan z nado mogočno, češ):

Mlaji so ptujke, pa bodo se pred obletele;
Dneva njih cvetja poglej, zlata njih doba je preč:
Nemki je poldan, Lahinji, Galki pa v sredi popoldne,
Šteje Angležka večer, Španki storila se noč;
Za te še zlati čas teče, sosedam je ptujim pretekkel.

Ktere te rade mamile, dalej molče naj neslanke;
Tvoj naj glas veselíc deleč in deleč doni;
V eno soglasje edini svoje glasove čveteré,
Lep in krepak bo soglas, ptujcu pa važen močno;
Kar je bla Rimka, ti bodi občja mojstrova na sveti!

24. Kmetijskim in rokodelskim Novicam (str. 13). —
25. Emilju Koritku (str. 6). — 26. Milo za Pevcam (str. 25). —
27. Svet vert. — 28. Dežela Kažimir. — 29. Istočna Indija.
— 30. Neprijatlam domačiga. — 31. Popotvanje resnice
(Resnica iz svojih kotanj spusti se po svetu v Evropo k gospodom po mestih — k učnim — na kmete — med kupce, povsod ji kažejo za duri, krivica za mizo sedi; tedaj resnica: Je šla v svoj stan — Več noče na dan — Iz deleč uči — Na skrivnim svari — Pa ravno za to — Spoznana ne bo). — 32. Šege (str. 16). — 33. Majnik. — 34. Kdo branil bi mi peti:

Kdo branil bi mi peti
In goslice uzeti?
U gori gostoleva
Gorjančica do dneva;
Škerjančiki po polji
Čerlé per dobri volji;
Soseska murnov poje
U travi kore svoje;
Škeržadi iz drevesa
Škerže v tople nebesa,
In čričiki kol mraka

Čerijo na vinsaka.
Use veleva peti
In goslice uzeti.
Usak poje kakor more,
Kot ima od nature.
Ni pesem kom po volji,
Naj sam zapoje bolj:
Ga hočem poslušati,
Se željno peručati.
Kdo branil bi mi peti
In goslice uzeti?

35. Samotni pevec poj.

Černevčica poješ
Samske lepote;
Popotnim se glasiš
Sredi samote.

Pred tabo čbelca
Šla v planine,
De tebi kazala
Medne stermine.

Učili te peti.
Mladi žvergljali.
Kraljeve narejat'
Saniko poslali.

Nebeške so pesmi,
Viže ti znane,
Zvesto poskerbi ti
Pravo spelmanje.

Si drobna, slabotna
Ne veš se bati;
Nebeškemu rodu
Je viš letati.

Za nekdanjim pevcam
Skušaš zapeti:
Češ! dalje naj sega,
Kdor će umeti.

36. Moč ljubezni. — 37. Milič od Milice. — 38. Milica od Miliča. — 39. Širokoustnik. — 40. Moža željna. — 41. Pijanec snubač. — 42. Vasovavec posvarjen. — 43. Hudobni Leljo. — 44. Pastirska (str. 14). — Hudobni Ljubezan zove se tu Leljo in glasi se:

Terdo začel sim spati,
Muc butal je z vrati
Tako de se zbudim.
Dremati spet se hoče,
Petelin zafofoče,
Na novo se živim.
Prišlo novo mi spanje,
Budilo me škripanje:
Dva stricka za pečo. —
Dvanajsta ura bije
In Luna mi posije,
Posije preljubo.
Čem peti ter ustanem,
De goslice uzamem
Nedolžno naredit.

Pa res de bi oslepil
On Leljo k' se pertepel
Po strunah mi brodit.
Po roci sim ga vdarih,
Li kaj me boš sleparil,
Ker nočem tvojih pet.
Če sim kdaj kaj zakročil,
Kar napak si razložil,
Nedolžno je uzet'. —
Kdor misli hudobije,
Nedolžno napak vije.
Mi Leljo popertí:
Ni treba govoriti,
Že vem kaj mi storiti:
Nagajat' veseli.

Zgodovinski obrazci.

Avstrijska ljudstva v starodavnih časih.

N e m c i.

Kakor nam stari, rimski zgodovinopisci pripovedujejo, so bili Nemci močnega života, višnjevih oči in rumenih las. Bili so vojskoželno ljudstvo. V očitnih zbirališčih so izročili slovesno mladenčnem bojno orožje. S tem, da je smel mladenec orožje nositi, imenoval se je mož. Tega orožja ni odložil ne v hiši, ne pri poljedelstvu, niti pri pojedinah in v zborih ne; in ko je umerl, pokopali so ga z orožjem vred. Pa tudi žene so šle v vojsko, da so možem v bitvah srčnost dajale.

Ker so se Nemci radi vojskovali, imeli so pa tem manj veselja za kmetijstvo in obertnijo. Večidel morale so le žene polje obdelovati. Možje pa so o mirnih časih igrali, postopali in popivali.

Bili pa so Nemci zvesti in pošteni; kar je kdo obljubil, to je tudi zvesto spolnil.

Največje bogastvo Nemcev je obstalo v obilnih čedah domačih živali. To tem bolje, ker takrat ni bilo toliko mest in sél, in so bili velikanski gozdni pašniki, a zastran neugodnega obnebjá o tistem času so imeli le malo njiv.

Bele konje imeli so za svete, ktere so na občne stroške redili, in jih za delo niso rabili. Zraven solnca, lune, zvezd in zemlje so še po božje častili „Tora“, boga groma in „Vodana“, boga vojske. Te svoje bogove pa niso častili v templjih ampak v gozdih.